

Nyare litteratur av intresse för språkvårdsarbetet

DANMARK

Bang, Jørgen: At veje sine ord. 1971. 152 s.

Fjerde samling af Jørgen Bangs korte artikler i Berlingske Tidende, der behandler en bred skala af sproglige problemer (udtale, retskrivning, bøjning, syntaks, ordbrug, etymologi m.m.) i en lettilgængelig form. Forfatterens sprogsyn og vurderinger er præget af indsigt og tolerance.

Danske Studier. Generalregister 1904—1965. 191 s.

Et nyttigt hjælpemiddel for den som vil finde frem til tidsskriftets mange afhandlinger og kortere artikler om sproglige og stilistiske emner.

Dansk Sprognævn. Årsberetning 1969/70. 1970. 32 s.

Dansk Sprognævn. Årsberetning 1970/71. 1971. 36 s.

Som i de tidligere årgange består ca. halvdelen af årsberetningerne af et udvalg af de svar som nævnet har givet skriftligt.

Fynning, Andreas: Samnordisk ordbog/ordbok. 2. udvidede udgave. 1971. 1000 s.

En meget omfattende liste over ord der er fælles for dansk, norsk og svensk. Ordene er opstillet i tre kolonner som viser hvilken form de over 33 000 opslagsord har i hvert af de tre sprog. Ordbogens 1. udgave kom i 1958; den ny udgave er næsten tre gange så stor.

Hansen, Erik: Ping- og pampersprog. 1971. 75 s.

Bogen (der er et optryk af en serie af artikler i dagbladet Information) sætter et stærkt kritisk lys på det sprog der anvendes i politiske organisationer, erhvervsorganisationer,

erhvervsforetagender osv. En række af de negative træk i det sprog der bruges i disse kredse, tilskrives en efterligning af administrationens sprogbrug. Forfatteren mener at det må være muligt at "gøre sig fri fra et helt system af upraktiske sprogvaner som respekten for det officielle sprog har afsat".

Hansen, Aage: Den lydige udvikling i dansk fra ca. 1300 til nutiden. 2. Konsonantismen. 1971. 517 s.

Værkets 1. bind, Vokalismen, udkom i 1962; med dette 2. bind er værket afsluttet. Det udmærker sig bl.a. ved større hensyntagen til lydudviklingen efter 1500 end ellers almindelig i dansk håndbogslitteratur, og giver derved en vigtig indføring i baggrunden for moderne lydforhold, som forfatteren tidligere har behandlet i Udtalen i moderne dansk (1956).

Hansen, Aage: Ordbog over det danske Sprog (i: Danske opslagsværker, 1971, s. 93—130).

Optryk af et foredrag om Ordbog over det danske Sprog, med interessante oplysninger om ordbogens historie og en række personlige erindringer om medarbejderne.

Hjorth, Poul Lindegård: Vejledning i brug af Ordbog over det danske Sprog. 1970. 106 s.

Bogen er skrevet som et hjælpemiddel ved den orientering i brugen af Ordbog over det danske Sprog der indgår i de højere trin af danskundervisningen. Efter en kort redegørelse for ordbogsarbejdet og dets historie gennemgås de enkelte led i ordbogsartiklerne.

Jysk Ordbog. Udgivet af Institut for jysk Sprog- og Kulturforskning under ledelse af Peter Skautrup. Bind I. Hæfte 1. 1970.

Indledning (s. I—XXXIV). A — ael (48 spalter).

Ordbogen bliver den første store danske dialektordbog siden Feilbergs Ordbog over jyske almuemål (1886—1914). Materialet, der er indsamlet gennem mange år, er meget omfattende, men de mange oplysninger som de fleste af artiklerne om de enkelte

ord rummer, er givet i en yderst overskuelig form, ikke mindst takket være de mange kort og illustrationer.

NyS. Nydanske Studier & Almen kommunikationsteori. Nr. 1—3. 1970—71.

Et nyt tidsskrift, som ifølge bagsideteksten "henvender sig til alle der arbejder med beskrivelse og forståelse af sproglige kommunikationsmidler i det moderne samfund — især med forbindelse med nyere dansk sprog". Af særlig interesse for arbejdet med sprogrigtighedsproblematikken kan fra nr. 1 nævnes en afhandling om begrebet normalsprog af hovedredaktøren, Niels Erik Wille. Nr. 2 rummer bl. a. en fyldig introduktion til pragmatik og pragmatisk analyse. Nr. 3 udgøres af Peter Harms Larsens afhandling Inifinitiv og led-sætning som subjekt i moderne dansk.

Nyt fra Sprognævnet. Nr. 1—7. 1968—71.

Bladet udgives af Dansk Sprognævn to gange om året. Hvert nummer rummer dels en artikel om et mere alment dansk-sprogligt emne, dels et udvalg af de svar som nævnet har givet.

Schiødt, Hans Jørgen: Sproget i funktion. 1970. 210 s.

Bogen behandler i lettilgængelig form en lang række sprogbrugsproblemer, herunder også normproblemer.

Skautrup, Peter: Det danske sprogs historie. Registre. 1970. 360 s.

Dette afsluttende bind af Skautrups store sproghistorie (I—IV, 1944—68) rummer de længe savnede registre til de foregående bind, bl.a. et udførligt sagregister og et meget omfattende ordregister.

Willig, Annette m. fl.: Sprog og konvention. Om rigtigt og forkert sprog. 1971. 93 s.

Bogen er tænkt anvendt i elementær voksenundervisning, først og fremmest på universiteternes og seminariernes begynderhold. Den er ikke en håndbog, men tilrettelagt som en opgavesamling, der dels vil gøre op med misforståelser om-

kring sprogriktighedsproblemet, dels vil opbygge et nyt syn på problemet, vise dets sociale konsekvenser og foreslå at det ses som et særtilfælde af sproglig adfærd i det hele taget.

En både kompetent og stimulerende indføring i et område som hidtil har nydt for ringe bevågenhed i de forskellige former for læreruddannelse.

NORGE

Av Alfred Jakobsen

Beito, Olav T.: Nynorsk grammatikk. Lyd og ordlære. Oslo 1970. 346 s.

Forfatteren har satt seg som mål å gi en systematisk beskrivelse av det nynorske normalmålet fra Ivar Aasens landsmål til nynorsken i dag, men med hovedvekten lagt på nåtidsmålet. Boka har ikke noen egen del om syntaksen, men i avsnittene om de enkelte ordklassene finner vi mange syntaktiske opplysninger.

“Lydlæren” er delt i en synkronisk og en diakronisk del, men ellers er språkbeskrivelsen lagt opp på tradisjonell måte. Derimot er terminologien modernisert.

Framstillingen er primært deskriptiv, men da normalmålet til enhver tid danner hovedgrunlaget for beskrivelsen, blir grammatikken samtidig normativ.

Stoffet i boka er hentet fra litteraturen, både skjønnlitteratur, faglitteratur, tidsskrifter og blad. Bl.a. er de store ekserpt-samlingene i det nynorske ordbokarkivet utnyttet. Beito gir også fyldige historiske og dialektale opplysninger.

Alle som søker opplysninger om nynorsk målbruk, har her fått en uunnværlig oppslagsbok.

Berkov, V. P.: Tempusforskyvning i norsk. Mål og Minne 1970, s. 26—47.

Regelen om tempusforskyvning består for norskens vedkommende i at når hovedsetningen betegner et utsagn, en fornemmelse eller en psykisk prosess, og verbet i den står i preteritum eller pluskvamperfekt, så kan verbet i bisetningen

kring sprogrigtighedsproblemet, dels vil opbygge et nyt syn på problemet, vise dets sociale konsekvenser og foreslå at det ses som et særtilfælde af sproglig adfærd i det hele taget.

En både kompetent og stimulerende indføring i et område som hidtil har nydt for ringe bevågenhed i de forskellige former for læreruddannelse.

NORGE

Av Alfred Jakobsen

Beito, Olav T.: Nynorsk grammatikk. Lyd og ordlære. Oslo 1970. 346 s.

Forfatteren har satt seg som mål å gi en systematisk beskrivelse av det nynorske normalmålet fra Ivar Aasens landsmål til nynorsken i dag, men med hovedvekten lagt på nåtidsmålet. Boka har ikke noen egen del om syntaksen, men i avsnittene om de enkelte ordklassene finner vi mange syntaktiske opplysninger.

“Lydlæren” er delt i en synkronisk og en diakronisk del, men ellers er språkbeskrivelsen lagt opp på tradisjonell måte. Derimot er terminologien modernisert.

Framstillingen er primært deskriptiv, men da normalmålet til enhver tid danner hovedgrunnet for beskrivelsen, blir grammatikken samtidig normativ.

Stoffet i boka er hentet fra litteraturen, både skjønnlitteratur, faglitteratur, tidsskrifter og blad. Bl.a. er de store ekserpt-samlingene i det nynorske ordbokarkivet utnyttet. Beito gir også fyldige historiske og dialektale opplysninger.

Alle som søker opplysninger om nynorsk målbruk, har her fått en uunnværlig oppslagsbok.

Berkov, V. P.: Tempusforskyvning i norsk. Mål og Minne 1970, s. 26—47.

Regelen om tempusforskyvning består for norskens vedkommende i at når hovedsetningen betegner et utsagn, en fornemmelse eller en psykisk prosess, og verbet i den står i preteritum eller pluskvamperfekt, så kan verbet i bisetningen

bare stå i preteritum, pluskvamperfekt eller fortidsfuturum I (teoretisk også i fortidsfuturum II). Forfatteren kaller disse tempora *kongruerte* (Jespersen: *shifted*) — til forskjell fra *ukongruerte*: presens, perfektum osv. Han nevner en rekke eksempler på at det blir brukt ukongruert tempus mot regelen. Tilfellene er så mange at det ikke kan være tale om "tilfeldige feil", "slurv" e.l.

Bleken, Brynjulv: Norskfilologene og sprogspørsmålet. Oslo 1970. 84 s.

Det emne Bleken tar opp, er "holdningen til og behandlingen av morsmålet på det høyeste faglige nivå i vårt samfunn", dvs. blant norskfilologene på universitetet. Han anklagar dem for å tegne et skjevt bilde av språksituasjonen i landet vårt. I sin undervisning og i sine lærebøker legger de etter Blekens mening for stor vekt på de offisielle former av norsk språk mens de fortier eller bagatelliserer riksmålsbevegelsens normative arbeid og dettes nedslag i språkbruken. Han belyser dette bl.a. gjennom en rekke eksempler hentet fra grammatikker og språkhistorier for norskstuderende. I norskfilologenes holdning finner vi "forskjellige arter og grader av tilslutning til sprogstrevet, vanebundet tenkning, mangel på vilje til erkjennelse og underdanig engstelig uselvstendighet — alt i den videnskapelige nøytralitets og objektivitets navn", hevder han.

Bruaas, Einar: Eksperimentell analytisk lingvistikk. Oslo 1971. 168 s.

Den semantiske spørreprosedyren som tidligere stort sett var enerådende i setningsanalysen, førte ofte til sterkt diskutabile, subjektive slutninger.

Med sin posisjonsanalyse av setningene i dansk innførte Paul Diderichsen en metode som gjorde det mulig å anvende strengt formal-objektive kriterier i studiet av setningsmorfologien.

I første del av boka gir Bruaas en strukturbeskrivelse av moderne dansk. I "Del 2" er Diderichsens posisjonsanalysemodell tillempet norsk setningsstruktur. Dette er foreløpig den eneste samlede systematiske oversikt i grunntrekk for norsk, og den har derfor betydelig generell interesse.

I tredje del av boka viser forfatteren ved hjelp av et stort eksempelmateriale hvordan tre delmetoder utledet av setningsmodellen (Midtfeltprøven, Verbaladverbialprøven og Forfeltprøven) kan anvendes som korrektiver til den tradisjonelle setningsleddanalyse. Disse bygger på den generelle lingvistikks hovedmetoder, permutering, substituering og transformering. Kombinasjonen av delmetodene og den semantiske spørreprosedyren gir til sammen sikrere kriterier for bestemmelse av setningsledds omfang og art. Forfatteren kan således klarere enn før avgrense objektet mot adverbialet og vise "preposisjonalobjektets" reelle karakter. Han kan også legge fram en formalanalytisk underbygd utvidelse av begrepet hjelpeverb.

Selv om en nok kunne sette spørsmålstejn ved flere punkter av framstillingen i "Del 3", inneholder også denne siste delen av boka mange skarpsindige iakttagelser og resultater av interesse for syntaksforskningen.

Gundersen, Dag, Dahl, Willy, Hødnebo, Finn: En bok om ord. Oslo 1971. 117 s.

Boka består av en rekke populærvitenskaplige studier over ordforrådet i norsk i eldre og nyere tid, hvordan det dannes og utvikles, hvor det kommer fra, og hvordan det brukes — og misbrukes. Forfatterens hensikt med boka er å gjøre leseren interessert i ordene og deres funksjon. De fleste av artiklene i samlingen har vært holdt som radioforedrag i de siste årene. Av innholdsfortegnelsen kan nevnes: Willy Dahl: "Om noen århundres adjektiv", Finn Hødnebo: "Om ordlaging før og nå" og "Nedertyske (platt-tyske) lånord i norsk", Dag Gundersen: "Nasjonalitetsord", "Moteord" og "Noen utviklingsdrag i moderne norsk ordforråd". Særlig de to siste artiklene er aktuelle i forbindelse med språklig normeringsarbeid. Boka er forsynt med et emne- og ordregister.

Jakobsen, Alfred: Avledninger på -leik i nordisk, særlig norsk. Maal og Minne 1970, s. 104—124.

Forfatteren gir et oversyn over *leik*-avledningene i de nordiske språk på historisk basis. I den siste del av artikkelen be-

handler han *leik*-derivatenes forekomst, form og bruk i norske dialekter og i nynorsk skriftmål. (I riksmål/bokmål har *-leik* ikke hatt noen plass når en unntar enkelte litterære verker med sterkt dialektfarget språk.) Han gjør også rede for konkurransen mellom *-leik* og andre suffikser (særlig *-heit* og *skap*).

Haugland, Kjell: Målpolitiske dokument 1864—1885. Oslo 1971. 206 s.

Denne boka inneholder en samling sentrale kildekrifter som viser hvordan målbevegelsen vokste fram. De spenner over et vidt register fra vanlige agitasjonsskrifter til viktige politiske dokumenter. Her er bidrag fra bl.a. Ivar Aaasen, H. E. Berner, A. O. Vinje, Arne Garborg, Christopher Bruun og Johan Sverdrup.

I en innledning til dokumentsamlingen analyserer Haugland hovedlinjene i utviklingen fra Aasens grammatikk i 1864 til Johan Sverdrups innlegg i stortingsdebatten om målsprøsmålet i 1885. Han viser hvordan målsaken ble knyttet sammen med nasjonal og liberal politikk, og han hevder at den rolle målbevegelsen har spilt for aktiviseringen av de brede lag i folket og for demokratiseringsprosessen i det norske samfunnet, vanskelig kan overvurderes.

Haugland, Kjell: Striden kring sidemålsstilen. Oslo 1971. 160 s.

Etter at Stortinget i 1885 hadde fattet prinsippvedtak om at bokmål (riksmål) og landsmål skulle være offisielt jamstilte målformer, kunne landsmålsvennene for alvor begynne å arbeide for reell likestilling i alle offentlige institusjoner. Særlig la de seg i selen for å få Stortinget til å gi landsmålet plass i skoleverket. Dette strevet bar snart frukter: I 1892 ble døren åpnet for landsmålet i grunnskolen, og i den nye lærerskoleloven fra 1902 ble det slått fast at det til lærerskoleeksamen skulle være skriftlig prøve i begge målene.

Med utgangspunkt i denne loven tok landsmålstilhengerne opp arbeidet for å få gjort sin målform til obligatorisk skriftlig fag i gymnaset også. I 1906 fikk de venstrepartiet til å sette denne saken på sitt politiske program. Etter heftig strid ble utfallet det at stilkrevet vant igjennom.

Kjernen i Hauglands studie er debatten omkring stilkravet fra vinteren 1905/06 og fram til våren 1907 da saken var oppe i Stortinget. Forfatteren har lagt særlig vekt på å undersøke i hvilken grad striden om landsmålsstil til studenteksamen gikk inn som element i de politiske brytningene på denne tiden. Samtidig har han villet registrere landsmålsbevegelsens taktikk og rolle som politisk pressgruppe.

I den seinere tid har spørsmålet om sidemålets plass i gymnaset fått ny aktualitet. Alle som ønsker orientering om bakgrunnen for denne striden og om en viktig fase i landsmålsbevegelsens historie, vil ha nytte av Hauglands bok.

Mål og makt. Redigert av Jan Askelund. Oslo 1971. 123 s.

Nynorsk er et mål som blir nyttet i visse miljøer. Det hører mest naturlig hjemme i bygdemiljøet og er mest levende der. Bygdesamfunnet skiller seg fra byen på mange måter, i samlivsformer, i sosiale og økonomiske strukturer. Dette gjelder ikke minst arbeids- og eiendomsforhold. Bygdesamfunnet er i dag truet fra mange hold. Går det under, vil dette få katastrofale følger for nynorsken.

I denne alvorlige situasjonen er det mange som mener at målarbeidet har stivnet i former som ikke lenger er effektive. De hevder at idégrunnlaget og framgangslinjene for målsaken trenger en fornyelse. En må sette den i sammenheng med alt annet som skjer i samfunnet. Målbevegelsen er en sosial og politisk bevegelse i ordets aller videste betydning.

På et seminar i Volda i 1970 drøftet målfolk fra hele landet nynorskens framtid. Hovedresultatet av diskusjonene ble at kampen for nynorsken må få en større bredde enn den hittil har hatt. En må engasjere seg i distriktpolitikken. De samlivsformene som hører bygdelivet til, må vernes. En må motarbeide den tanken at økonomisk vekst er det samme som vekst absolutt. Profitt og produksjonsøkning kan ikke være det eneste målet på framgang. Spredning i bosetning som vi har det her i landet, er et gode.

“Mål og makt” inneholder foredragene på Volda-seminaret og dessuten noen uttalelser og resolusjoner som ble vedtatt der.

SVERIGE

Av Bertil Molde (BM) och Margareta Westman (MW)

Allén, Sture (under medverkan av Staffan Hellberg): Introduktion i grafonomi, det lingvistiska skriftstudiet. (Data linguistica 2) Stockholm 1971. 63 s.

I fem kapitel behandlas skriftens förhållande till talet, skriftens historia, sättet att analysera och beskriva ett skriftsystem, skriftens plats i en grammatisk beskrivning av språket och frekvensen hos bokstäver och bokstavskombinationer i svenskan. BM

Allén, Sture: Nusvensk frekvensordbok baserad på tidningstext. Frequency Dictionary of Present-Day Swedish Based on Newspaper Material. 1. Graford. Homografkomponenter. Graphic Words. Homograph Components. Stockholm 1970. XLVIII+1066 s. — 2. Lemman. Lemmas. Stockholm 1971. XLVI+1102 s. (Data linguistica 1 resp. 4).

Nusvensk frekvensordbok bygger på artiklar från 1965 ur fem svenska morgontidningar (Svenska Dagbladet, Stockholms-Tidningen, Dagens Nyheter, Göteborgs Handels- och sjöfartstidning och Sydsvenska Dagbladet Snällposten). Antalet löpande ord i textmaterialet är 1 000 669, och antalet graford (grafiska ord) är ca 103 000. De grafiska orden har också uppdelats i homografkomponenter (t.ex. har STACK delats upp i substantivformen *stack* och verbformen *stack*); efter denna uppdelning uppgick antalet enheter på homografkomponentnivå till 112 000. Detta material på grafordsnivå och homografkomponentnivå redovisas i ordbokens första del i tolv ordlistor, och dessutom ges förteckningar över grafem (t.ex. över bokstävernas frekvens) och över egennamn med mer än ett ord samt en del tabeller. Materialet i den första delen är bearbetat och redovisat så utförligt och exakt som gärna kan önskas. Åtskillig viktig kunskap finns att hämta, t.ex. om de vanligaste orden i det undersökta materialet (som dock inte med nödvändighet är representativt för *all* nusvenska).

I ordbokens andra del har det i materialet ingående ordförrådet lemmatiserats, dvs. orden har grupperats under en huvud-

form. T.ex. har substantivet *stack* tillsammans med böjningsformerna *stacken*, *stackar* osv. sammanförts till en enhet, ett lemma, medan verbformen *stack* tillsammans med former som *sticka*, *sticker*, *stuckit* sammanförts till ett annat lemma. Antalet lemmen som redovisas är ca 71 000 — ett antal som kan jämföras med antalet uppslagsord i olika ordlistor och ordböcker (t.ex. omkring 160 000 uppslagsord i nionde upplagan av Svenska Akademiens ordlista).

Bägge delarna av Nusvensk frekvensordbok innehåller många ordlistor av stort intresse och av betydande vetenskapligt värde. Särskilt kan nämnas de listor där orden ordnas i finalalfabetisk ordning till ett "baklängeslexikon" (t.ex. *dabba*, *begabba*, *slabba*, *drabba*, *krabba*, *Ebba*, *ebba*, *ribba*). Inte minst dessa finalalfabetiska listor är av stort intresse för både språkvården och språkforskningen, genom att de ger värdefulla upplysningar om språkets struktur (i synnerhet om den morfematiska strukturen). *BM*

Bergman, Gösta: Svenska provinsialismer. Stockholm 1971. 92 s.

En samling uppsatser om provinsiella uttal, former, ord och uttryck i Sverige och i finlandssvenskan. *BM*

Collinder, Björn: Svenska. Vårt språks byggnad. Stockholm 1971. 295 s.

I denna omfattande språklära vill Collinder beskriva svenskan utan att gå omvägen över latinsk eller tysk grammatik. Boken vänder sig i första hand till studerande vid gymnasier och universitet, men också till en språkintresserad allmänhet. *BM*

Dahl, Östen: Generativ grammatik på svenska. Lund 1971. 113 s.

En ganska lättillgänglig introduktion till den generativa grammatiken. Exempelen är hämtade från svenska språket, med vissa jämförelser med andra språk. Framställningen är resonerande och stöds av en mängd träd-diagram. Samtidigt som läsaren får en uppfattning om vad generativ grammatik

är, får han också en hel del upplysningar om språks, särskilt svenskans, konstruktion. *MW*

Dahlstedt, Karl-Hampus: Norrländska och nusvenska. Tre studier i nutida svenska. Lund 1971. 220 s.

I denna bok har Dahlstedt samlat tre tidigare i olika tidskrifter publicerade uppsatser av stort värde både för språkforskaren och för den språkitresserade lekmannen. Dessa uppsatser är: Norrländska och rikssvenska (från 1956), Folk-mål i rikssvensk prosadiktning (från 1960) och Homonymi i nusvenskan (från 1966). *BM*

Elert, Claes-Christian: Ljud och ord i svenskan. Uppsala 1970. 191 s.

Utgångspunkten för Elerts beskrivning av nutida riksspråkligt svenskt talspråk är modern strukturlingvistik och generativ transformationsgrammatik. Boken behandlar huvudsakligen svenskans fonematiska struktur (t.ex. tryckstyrka, tonaccent, kvantitet, vokal- och konsonantfonem, junktur) och vissa morfologiska strukturer (substantivens böjning, räkneordens morfologi, böjningen av personliga och possessiva pronomen). *BM*

Ljung, Magnus—Ohlander, Sölve: Allmän grammatik. Surte 1971. 225 s.

Detta är en resonerande introduktion till de grundläggande grammatiska begreppen. Framställningen baserar sig i första hand på exempel från svenska språket men innehåller många jämförelser med motsvarande företeelser i engelskan, tyskan och franskan. Den grammatik som presenteras är närmast den traditionella även om den nya språkvetenskapen satt sina spår i resonemangen. *MW*

Lundastudier i nordisk språkvetenskap, serie C: Studier i tillämpad nordisk språkforskning.

I Lund har under några år bedrivits en mycket aktiv tal-språksforskning, som grundar sig på inspelningar av tal i skilda situationer och från skilda landsdelar. De första under-

sökningarna har mest inriktats på talspråkets syntax. De har givits ut i ovanstående serie som hittills omfattar följande titlar:

1. *Bengt Loman—Nils Jörgensen: Manual för analys och beskrivning av makrosyntagmer.* Lund 1971. 127 s.

Boken ger en mall för hur talflödet kan delas in i mindre enheter som sedan kan analyseras närmare. Framför allt är det alltså de skilda typerna av "mening" som definieras och grupperas — från interjektioner och fristående önskebisatser över skilda typer av meningsfragment och felbildade meningar till fullständiga huvudsatser. I och med detta arbete har vi äntligen fått ett ord på svenska (?) för denna självständiga språkliga enhet som kan få så skiftande form — nämligen makrosyntagm.

2. *Nils Jörgensen: Syntaktiska drag i svenska dialekter. En bibliografisk översikt.* Lund 1970. 65 s.

3. *Nils Jörgensen: Om makrosyntagmer i formell och informell stil.* Lund 1970. 77 s.

Här tillämpas den makrosyntaktiska analys som beskrivs i Loman—Jörgensen ovan. Det är alltså på meningsplanet som språket undersöks hos ett antal personer, dels i informellt samtal, dels i formell debatt. Man får belägg för hur samma människor varierar språket i olika situationer men också för hur män och kvinnor, yngre och äldre skiljer sig i fråga om t.ex. graden av korrekt meningsbyggnad och bruket av interjektioner eller av komplicerad meningsstruktur.

4. *Jan Einarsson: Sammanträdet som talsituation.* Lund 1971. 145 s.

Även här tillämpas den makrosyntaktiska analysen från Loman—Jörgensen ovan. Inspelningarna gäller sammanträden från olika håll i samhället. Dessa sammanträden har med utomspråkliga hjälpmedel graderats efter hur formella de var. Det språkliga beteendet har undersökts och Einarson framför

en intressant hypotes om skillnaden mellan spontant och planerat tal som går ut på följande:

De två språkliga dragen förekomst av meningsfragment och interjektioner å ena sidan och av komplicerad meningsbyggnad å andra sidan står i direkt negativt samband med varandra. Finns det ena i hög grad så är det andra sällsynt. Men i fråga om förekomsten av ofullbordade eller felkonstruerade meningar liknar mycket spontant tal och mycket väl planerat tal varandra; i ingetdera förekommer dessa särskilt mycket. Det finns även ett mellanläge mellan de båda — där talet varken är särskilt spontant eller särskilt välplanerat — där felkonstruktionerna också är ganska få. Flest felkonstruerade och ofullbordade meningar skulle då förekomma dels i situationer då man i stort sett talar spontant men börjar blanda in mer komplicerade meningar (utan att uppnå det neutrala mellanläget), dels i situationer då man i stort sett talar välplanerat men inte helt har övergivit det spontana talets alla särdrag. *MW*

Språkvård. Tidskrift utgiven av Nämnden för svensk språkvård. 1965—

Tidskriften Språkvård utges sedan 1965 med fyra nummer årligen. Den innehåller artiklar och notiser om språkliga ämnen, särskilt om nutida svenskt språkbruk. Frågor av allmänt intresse till Institutet för svensk språkvård besvaras. Register till de första fem årgångarna ingår i nr 4 för 1969. *BM*

Studier i dagens svenska. En antologi redigerad av Bertil Molde (Skr. utg. av Nämnden för svensk språkvård 44). Stockholm 1971. 202 s.

I denna antologi ingår tretton uppsatser om olika problem i nutida svenska. Alla har varit publicerade tidigare (men bearbetats för denna antologi), elva av dem i tidskriften Språkvård under åren 1965—1970. Uppsatserna behandlar frågor om uttal, främmande ords böjning, främmande ortnamns stavning, konstruktioner som "Färsk sill är gott", ordparet *neka* och *vägra*, tidningsspråkets syntax, regionalt språkbruk, tvåspråkighet, läsbarhet, språkdirigering och språkinläring. *BM*

Svenska modeord. En samling redigerad av Olav Panelius och Torsten Steinby. Helsingfors 1970. 179 s.

En samling korta men innehållsrika uppsatser som behandlar mellan 300 och 400 olika ord och ordelement av modekaraktär i svenskan under slutet av 1960-talet och början av 1970-talet, t.ex. alienation, etablissemang, frustrerad, image, indoktrinering, jippo, manipulera, relevans, sofistikerad, trend. *BM*

Teleman, Ulf—Wieselgren, Anne Marie: ABC i stilistik. Surte 1970. 137 s.

En mycket innehållsrik och samtidigt handfast introduktion i funktionell stilistik. Boken innehåller huvudkapitlen Vad är stil?, Stilar och stilarter, Om stilistiska verkningsmedel, Tal-språk och kanslisvenska — två syntaktiska ytterpunkter, Schema för textanalys, Siffror för språkliga data att jämföra med. *MW*

Thelander, Mats: Fiktionsprosa och sakprosa (Ord och stil. Språkvårdssamfundets skriftserie 3). Lund 1970. 79 s.

En undersökning av hur ett antal svenska skribenter under 1900-talet växlar språkbruk när de övergår från att skriva skönlitteratur till att skriva saklitteratur. Författaren söker finna gemensamma drag i och skillnader mellan språkformen i dessa olika slag av skriftlig produktion. *BM*